

Preambul

ARHEOLOGIE MEDIEVALĂ ȘI PREMODERNĂ ÎN MOLDOVA. CÂTEVA ACCENTE DINTR-O ANALIZĂ DE STADIU

Adrian Andrei RUSU

Autorul acestei comunicări și-a început cariera profesională atras de cele două volume ale cercetărilor de la Baia. Apoi a fost fascinat și aproape invidios de abundența cahlelor răsărite în Moldova. Toate i-au marcat cariera și l-au învățat în paralel cu puținul pe care i l-au putut oferi la fel de puținii dascăli. Acum, la decenii de acumulări, dar la capăt de prestație fizică în teren, am fost chemat să lucrez în Moldova. Norocul se numește Mănăstirea Bistrița. În paralel, pe baza unei scheme de curs universitar special, „am comis” o sinteză legată de zestrea materială a elitelor din Transilvania la sfârșitul Evului Mediu. Din nou, materialele moldovene au fost prețioase. Însă s-au așezat în structuri pe care nu aș fi dorit vreodată să le judec atât de aspru. Dar am făcut-o într-un volum dedicat Moldovei lui Ștefan cel Mare care a văzut recent lumina tiparului.

În ce măsură arheologia deservește istoria medievală devine o chestiune tot mai evitată. Meseriașii care se ocupă de această epocă istorică se mulțumesc mereu cu mai bune cunoașteri documentare și prea puține repere de istorie a artei. O fac ascunzându-se în spatele „contextelor” ori a planșelor cu fragmentele de ceramică ordinară. Au rămas datori-robiți arheologilor de Preistorie, pentru care asemenea lucrături sunt singurele care le justifică meseria. Când ajung să publice, o fac răsturnând toată ierarhia de valori a bunurilor culturale, așezând oalele în frunte și bijuteriile ori inventarul de fier la coadă. Sunt încă fericiți că dispun de monede. Care sunt atât de „sfinte” încât neagă evidența seriilor de obiecte importate de la un anume moment ori stilistic nepotrivite cu emisiunile monetare, dotate cu o viață proprie.

Medievistul are dezvoltate concepte solide de „obiectologie”, „castelologie”, „monasteriologie”, „furnologie” etc. de care, însă, doar în România, se ferește nejustificat ori pur și simplu pentru că nu și-a reciclat pregătirea de bază.

Moldova este plină de cetăți, dar nu știe că în ele cuibăresc castele, după modele polone ori ungurești.

Ea este plină de „orașe”, în timp ce târgurile vor fi subiect de analiză și pentru un Sadoveanu („Locul unde nu s-a întâmplat nimic”). A avut boieri, dar nu le știm conacele, mănăstiri despre care *a priori* se enunță că s-au fortificat devreme, (pseudo) razeși fără case diferite de tălpașii-glotași. Arheologii norocoși descoperă mereu „ateliere” în care se face cam totul, dar nimic consecvent ori mai răsărit. Pur și simplu pentru că țara nu are resurse metalifere potrivite. Mii de moldoveni se bat cu turcii, polonii, ungurii, tătarii, înfrângându-i mai mult cu inimile, decât cu arme cumpărate de la sașii din orașele Transilvaniei. Moldova absoarbe „lucruri” a căror origine este tainică. Totuși sunt mii de cuțite germane care se trec impozitate prin castifele Brașovului, ba mai știm că „mărunțișurile de Nürenberg” conțin degetare, nasturi globulari, cârlige de pescuit, sfeșnice, sticlărie de masă etc. Hansa nordică și-a trimis negustorii până în aceste meleaguri: unde îi sunt artefactele? Ce mai rămâne din „bizantinismul” material și ce se transformă tot mai temeinic în bun lucru oriental?

Până recent, texte de o desuetudine revoltătoare s-au republicat fără nici o virgulă modificată, încercând să ne mențină în scheme de analiză atât de bine impregnate de materialism dialectic, încât ar rușina orice politruc din anii 60-80 ai secolului trecut.

Despre toate câte un pic într-o sinteză orientată doar către a doua jumătate a sec. XV¹. În fond, poate fi socotită o recenzie severă și supradimensionată la ceea ce deținem. Dar, în același timp o invitație directă la reluarea diferită a cercetărilor.

¹ Ștefan cel Mare și moldovenii din vremea sa (Cluj-Napoca: 2022), 578 p.